

QUY TRÌNH KỸ THUẬT PHÒNG CHỐNG BỆNH VIRUS HẠI CHANH LEO (CHANH DÂY)

(Theo Công văn số /BVTV-TV ngày tháng năm 2021
của Cục Bảo vệ thực vật)

I. MỤC TIÊU

Hướng dẫn các biện pháp kỹ thuật để phòng chống bệnh virus hại chanh leo hiệu quả, góp phần bảo vệ và phát triển sản xuất chanh leo an toàn, bền vững.

II. PHẠM VI ÁP DỤNG

Quy trình này áp dụng cho các tổ chức, cá nhân trồng cây chanh leo trên lãnh thổ Việt Nam.

III. NGUYÊN NHÂN, TRIỆU CHỨNG VÀ PHƯƠNG THỨC LÂY NHIỄM

3.1. Nguyên nhân gây bệnh và môi giới truyền bệnh

Hiện nay đã phát hiện được 6 loài virus gây hại trên cây chanh leo tại Việt Nam:

- Cucumber mosaic virus (CMV): Do rệp muội (rầy mềm) truyền virus gây bệnh, phổ biến là các loài *Myzus persicae*, *Aphis fabae*, *Aphis craccivora*, *Myzus persicae*, ... truyền không bền vững (có thể truyền qua hạt giống). Cây ký chủ gồm ớt, dưa chuột, cà rốt, thuốc lá, đậu tương, cà chua, khoai tây, chanh leo, ...

- East Asian Passiflora virus (EAPV): Do rệp muội truyền virus gây bệnh phổ biến là các loài: *Aphis gossypii*, *Hyperomyzus lactucae*, *Myzus persicae* truyền bệnh (truyền không bền vững). Cây ký chủ là chanh leo.

- Euphorbia leaf curl virus (EuLCV): Do bọ phấn (rầy phấn trắng) *Bemisia tabaci* truyền virus gây bệnh (truyền bền vững). Cây ký chủ gồm đu đủ, trạng nguyên, thuốc lá, chanh leo.

- Papaya leaf curl virus (PaLCV): Do bọ phấn *Bemisia tabaci* truyền virus gây bệnh (truyền bền vững). Cây ký chủ gồm đu đủ, thuốc lá, chanh leo.

- Passiflora mottle virus (PaMoV): Do rệp *Aphis gossypii*, *Myzus persicae* truyền virus (một số tài liệu dùng tên Passionfruit Vietnam virus - PVNV).

- Telosma mosaic virus (TelMV): Do rệp *Aphis gossypii*, *Myzus persicae* truyền virus.

Ngoài môi giới truyền bệnh, virus gây bệnh còn có thể lan truyền qua nhân giống vô tính (giâm, chiết, ghép cành từ các cây bị bệnh) hoặc qua dụng cụ cắt tỉa khi nhân giống và trong quá trình canh tác.

3.2. Triệu chứng bệnh

- Virus CMV: lá bị khảm vàng, gây vết đốm trên lá và trên quả.

- Virus EAPV: lá bị khảm vàng, quả queo biến dạng, quả cũng bị méo mó biến dạng. Virus EAPV có 2 chủng:

- + Chủng IB gây triệu chứng quả biến dạng nhưng không hóa gỗ;
- + Chủng AO gây triệu chứng quả biến dạng, hóa gỗ.

Chủng AO cũng gây triệu chứng hóa gỗ nên dễ nhầm lẫn với bệnh virus gây hóa gỗ Passion fruit Woodiness virus (PWV).

- Virus EuLCV: Lá vàng, lốm đốm, các lá non hơi cong.
- Virus PaLCV: Lá vàng, lốm đốm, các lá non hơi cong.

- Virus PaMoV và TelMV: Mới phát hiện nên chưa có nghiên cứu cụ thể, tuy nhiên triệu chứng ban đầu cho thấy cũng tương tự triệu chứng do các virus khác gây ra.

Virus gây hại trên chanh leo với nhiều dạng biểu hiện bệnh khác nhau, phụ thuộc vào chủng loại virus gây hại và khả năng nhiễm một hay nhiều chủng virus trên cùng mẫu bệnh.

IV. BIỆN PHÁP PHÒNG CHỐNG

4.1. Biện pháp kiểm dịch thực vật

- Không nhập khẩu hạt, cây giống chanh leo nhiễm bệnh virus.
- Không vận chuyển giống ở vùng bị nhiễm bệnh sang vùng chưa bị bệnh.

4.2. Sử dụng giống sạch bệnh

- Sử dụng cây giống có nguồn gốc rõ ràng, không bị nhiễm virus gây bệnh.
- Không nhân giống (giâm, chiết, ghép) từ những cây có triệu chứng bệnh, ở những khu vực đã nhiễm bệnh.

4.3. Biện pháp canh tác

- Đất trồng: Xử lý hồ trước khi trồng bằng vôi bột, bón lót bằng phân hữu cơ và chế phẩm sinh học trước khi trồng.

- Khử trùng dụng cụ cắt tỉa khi nhân giống hoặc trong quá trình canh tác bằng cồn nước javen 1% hoặc cồn.

- Bảo vệ cây con không bị côn trùng môi giới xâm nhập truyền bệnh virus bằng lưới chuyên dụng hoặc trồng trong nhà lưới chống côn trùng (lưới mắt nhỏ 90-120 ô/cm²).

- Tạo tán, tỉa cành để vườn thông thoáng; bón phân trung vi lượng kết hợp phun phân bón lá giúp cây phát triển ngọn, thân cành khỏe và chống chịu sâu bệnh.

- Không trồng luân canh, xen canh chanh leo với các cây là ký chủ của virus và môi giới truyền bệnh như dây nhãn lồng, rau muối, bầu bí, dưa chuột, mướp đắng, su su, cà tím, ớt, cây thuốc lá, thuốc lào, cây đu đủ, ... trên khu vực trồng chanh leo.

- Thường xuyên kiểm tra để phát hiện sớm, thu gom và tiêu hủy triệt để các bộ phận của cây bị nhiễm bệnh, loại bỏ và thay thế các cây có biểu hiện của bệnh virus như xoắn, khảm vàng lá và ngọn.

- Sau thu hoạch cắt toàn bộ các cành trên mặt giàn đã cho quả. Để lại thân và các cành từ mặt đất tới giàn. Khi chồi mới nhú ra từ 2 – 3 cm cần phun thuốc phòng, trừ côn trùng môi giới để bảo vệ các chồi non. Phải khử trùng dụng cụ cắt tỉa bằng nước javen 1% hoặc cồn trước khi chuyển sang cắt tỉa cây khác. Thu gom cành, lá, quả sau khi cắt tỉa đem ủ đống hoặc chôn lấp cho hoại mục.

4.4. Phòng chống côn trùng môi giới truyền bệnh

- Đối với vườn ươm cây chanh leo giống: Nhân giống trong nhà lưới sạch côn trùng môi giới (lưới mắt nhỏ 90-120 ô/cm²) là biện pháp hiệu quả nhất để bảo vệ cây con khỏi các côn trùng gây hại, đặc biệt là các môi giới truyền virus.

- Đối với cây mới trồng: Ngăn chặn côn trùng môi giới từ khi mới trồng tới khi cây chuẩn bị lên giàn bằng cách quây lưới mắt nhỏ (mắt nhỏ 90-120 ô/cm²), may thành hình trụ dài 2,5 m x rộng 0,7 m, kín đầu phía trên, có cửa bên sườn để đóng, mở khi cần chăm sóc.

- Đối với cây ngoài vườn: Phòng trừ côn trùng môi giới truyền bệnh bằng các biện pháp đặt bẫy dính vàng, hoặc dùng giấy bạc tạo ánh sáng xua đuổi côn trùng chích hút, sử dụng thuốc BVTV để phòng trừ.

4.5. Biện pháp hoá học

Phun phòng trừ các môi giới truyền virus như rầy, rệp, bọ phấn và côn trùng khác ở giai đoạn cây con và khi cây ra chồi non.

Sử dụng các thuốc BVTV có hoạt chất Abamectin, Azadirachtin, Emamectin benzoate, ... có trong Danh mục thuốc BVTV được phép sử dụng ở Việt nam để phun trừ côn trùng môi giới truyền bệnh. Liều lượng, nồng độ và phương pháp sử dụng theo khuyến cáo của nhà sản xuất ghi trên bao bì sản phẩm.

V. TỔ CHỨC THỰC HIỆN

Cơ quan chuyên ngành Bảo vệ và Kiểm dịch thực vật các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương có trách nhiệm tổ chức triển khai, hướng dẫn các tổ chức, cá nhân trồng chanh leo áp dụng các biện pháp kỹ thuật trên để phòng, chống bệnh virus hại chanh leo.

Trong quá trình thực hiện nếu có vấn đề phát sinh cần báo cáo kịp thời về Cục Bảo vệ thực vật để cùng phối hợp giải quyết.

CỤC BẢO VỆ THỰC VẬT